

Skolplanering i Vantörs stadsdelsförvaltning

Anna Herre
Anette Holm
september 2005

Innehåll

1	Sammanfattning	3
2	Uppdrag och genomförande	5
2.1	Uppdraget.....	5
2.2	Metod	5
2.3	Data.....	6
3	Planeringsförutsättningar	7
3.1	Beskrivning av skolorna i Vantörs stadsdelsförvaltning.....	7
3.2	Nya upptagningsområden.....	8
3.3	Antal elever och elevantalsutvecklingen.....	9
3.4	Elevströmmar.....	14
3.5	Friskolor.....	18
3.6	Vad händer i närliggande stadsdelsförvaltningar?.....	21
4	Val av skolorganisation	24
5	Nytt resursfördelningssystem för barn och ungdom.....	26
6	Alternativa scenarier	27
7	Förslag och rekommendationer	30
7.1	Utgångspunkter.....	30
7.2	Våra förslag och rekommendationer.....	31

Bilaga 1: Intervjuförteckning

Bilaga 2: Antalet nybyggda lägenheter enligt prognosantaganden i USK:s befolkningsprognos 2005

1 Sammanfattning

Solving Bohlin & Strömberg har haft i uppdrag att för Vantörs stadsdelsförvaltning ta fram planeringsunderlag för ekonomiska och verksamhetsmässiga analyser som grund för stadsdelsförvaltningens skollokalplanering och skollokalutnyttjande. I Vantörs stadsdelsförvaltning bor det totalt 3 877 elever i ålder 6-15 år. Av dessa väljer totalt 87 procent en kommunal skola i Stockholm men alla väljer inte en skola i den egna stadsdelsförvaltningen. Det är enbart ca 75 procent som väljer en kommunal skola i den egna stadsdelsförvaltningen¹. Den kommunala skola som lockar flest elever från Vantör är Sturebyskolan i Enskede-Årsta.

Det är framförallt i de högre årskurserna eleverna väljer en annan skola än den som ligger i det upptagningsområdet de bor i och även en annan skola som inte ligger i Vantör.

Enligt USK:s prognos kommer det totala antalet elever att minska med 2 procent under perioden fram till 2013. Skillnaderna i de olika upptagningsområdena är emellertid stora. En stor elevantalsminskning sker i Rågsvedsskolan och Hagsätraskolan medan antalet elever ökar i Ormkärsskolan och Bandhagens skola. I prognosen ingår inte de elever som antas komma att bo i nybyggda bostadsområden i Vantör. Nyttillskottet av bostäder påverkar enbart marginellt elevantalsutvecklingen som prognostiseras som fortsatt negativ. Av USK:s prognoser framgår en relativt stor ökning, 7 procent av eleverna i F-5 och en dramatisk minskning, 17 procent av eleverna i 6-9.

Beslutet om nya upptagningsområden i Vantör, Älvsjö och Enskede-Årsta som kommer att gälla fr.o.m. ht 2005 kan på sikt komma att påverka planeringsförutsättningarna i de tre stadsdelsförvaltningarna. För Vantörs del är avsikten att styra elevströmmarna för elever boende i Örby från Sjöängsskolan till Bäckahagens skola. Inget tyder emellertid på att Sjöängsskolan får en minskad betydelse åtminstone inte på kort sikt. Skolvalet inför ht 2005 visar att många elever från Vantör även fortsättningsvis väljer Sjöängsskolan. Det är mycket troligt att Sjöängsskolan fortsätter sin marknadsföring till föräldrar och elever i Vantör.

Vi pekar på att valet av skolorganisation kan ha betydelse för möjligheterna att rekrytera och behålla eleverna i Vantör. De tre nya nivåerna i resursfördelningssystemet innebär emellertid att det ur systemanpassningssynpunkt inte lägre finns några ekonomiska incitament att skapa en ny skolorganisation för den enskilda skolan. Skolvalet inför ht 2005 visar att många elever från Vantör redan inför årskurs 6 väljer Sturebyskolan.

¹ Fram till ht 2005 har elever i årskurs 7-9 i Örby i Vantörs stadsdelsförvaltning tillhört Sjöängsskolans upptagningsområde. För att korrigera för detta har vi därför dragit bort dessa elever när vi beräknat hur många som väljer en skola i Vantör.

Vi redovisar flera viktiga faktorer som påverkar planeringsförutsättningarna för skolplaneringen i Vantörs stadsdelsförvaltning som t.ex. elevantalsminskningen i Vantör och närliggande stadsdelsförvaltningar, ett stort antal tomplatser i skolorna i Älvsjö, ökad konkurrens om eleverna men också betydelsen av marknadsföring och kravet på ekonomisk balans.

Rapporten är disponerad så att det är möjligt att dels följa utvecklingen för hela stadsdelsförvaltningen, dels situationen för respektive skola.

I rapporten presenterar vi förslag och rekommendationer avseende skolorganisationen och administration, skolans arbetssätt samt förslag till ekonomisk effektivisering.

2 Uppdrag och genomförande

2.1 Uppdraget

Vantörs stadsdelsförvaltningen har givit Solving Bohlin & Strömberg i uppdrag att analysera planeringsförutsättningarna för skolplanering i stadsdelsförvaltningen.

Uppdraget kan sammanfattas i följande punkter:

- Planeringsunderlag för ekonomiska och verksamhetsmässiga analyser som grund för stadsdelsförvaltningens skollokalplanering och skollokalutnyttjande.
- Analys av elevtalsutvecklingen och elevströmmar.
- Bedöma konsekvenserna av de nyligen beslutade nya upptagningsområdena som berör Vantör, Älvsjö och Enskede-Årsta.
- Särskilt kartlägga förutsättningarna för Bäckahagens skola, Örbyskolan, Rågsvedsskolan, Snösätraskolan, Bandhagens skola och Hagsätraskolan.
- Bedöma hur skolor, i huvudsak Sturebyskolan i Enskede-Årsta samt Sjöängsskolan i Älvsjö, påverkar elevutvecklingen i Vantör.
- Se över stadsdelsförvaltningens skolorganisation.
- Identifiera "marknadsfördelar" och förutsättningar för skolorna att synliggöra, marknadsföra och profilera sig.

I rapporten skall konsulten lämna förslag till olika alternativ för skolplaneringen.

2.2 Metod

Uppdraget har genomförts i enlighet med den uppdragsbeskrivning vi har presenterat i vår offert.

Vi har intervjuat skolledningen i samtliga skolor i Vantörs stadsdelsförvaltning samt barn- och ungdomscheferna i Enskede-Årsta respektive Älvsjö stadsdelsförvaltning.

Vi har också tagit del av uppgifter från stadsledningskontoret om bl.a. den nya resursfördelningsmodellen för förskola, grundskola, barn och ungdom.

Vi har tagit del av dokumentation avseende frågan om nya upptagningsområden i Enskede-Årsta, Vantör och Älvsjö i enlighet med det ärende som de tre nämnderna gemensamt överlämnat till kommunstyrelsen samt kommunstyrelsens beslut.

Till grund för vår analys ligger statistiska uppgifter, i huvudsak om elevtalsutvecklingen, som vi inhämtat från utrednings- och statistikkontoret men också uppgifter om friskolor, som vi fått från utbildningsförvaltningen.

Vi har gjort statistiska bearbetningar av detta material och redovisar i rapporten olika tänkbara scenarier med hänsyn till några tänkbara handlingslinjer. Med

utgångspunkt från dessa och annat material presenterar vi våra förslag och rekommendationer.

2.3 Data

Som underlag till vår redovisning om elevantalsutveckling och elevströmmar för de olika skolorna har vi utgått från USK:s elevantalsprognos 2004, samt även speciella tabeller vi själva har beställt. För att bedöma befolkningsutvecklingen samt utbyggnadstakten i Vantör har vi använt oss av USK:s befolkningsprognos 2004. Vi har även använt oss av ett extrakt från stadsledningskontoret som visar hur eleverna i stadsdelsförvaltningarna Vantör, Älvsjö, Enskede-Årsta har valt skola inför ht 2005.

De elever i årskurs 7-9 som bor i Örby i Vantörs stadsdelsförvaltning har fram till ht 2005 tillhört upptagningsområdet för Sjöängsskolan i Älvsjö stadsdelsförvaltning. Totalt bodde 228 elever i Vantör ht 2004 som tillhörde Sjöängsskolan. Dessa elever ingår således inte i redovisningen när uppdelningen bygger på de olika skolornas upptagningsområde. Däremot ingår eleverna i redovisningen av antalet personer som bor i Vantör. Vi har i anslutning till våra tabeller och figurer försökt klargöra när dessa elever ingår och när de inte gör det.

I *Figur 6* redovisas skolans kapacitet, d.v.s. hur många elever skolan har möjlighet att ta emot. Kapacitetsmättet är hämtat från Lokalförsörjningsplanen 2003.

Kapacitetsmättet används för att få en uppfattning om hur många elever respektive skola har möjlighet att ta emot i skolans nuvarande lokaler. Vi är medvetna om att det kan ha skett ombyggnationer etc. vilket kan ha medfört att kapacitetsmåtten inte är helt aktuellt. Vi har trots detta valt att använda oss av måttet som ett jämförelsemått.

3 Planeringsförutsättningar

3.1 Beskrivning av skolorna i Vantörs stadsdelsförvaltning

Bandhagens skola

Bandhagens skola är en F-6 med totalt 359 elever, samt ca 18-19 elever i särskolan och 10 elever i förberedelseklass. Skolan är tvåparallellig. Bandhagens elever skall enligt upptagningsområdet fortsätta studera vid Bäckahagens skola i årskurs 7-9.

Profil/inriktning:

Skolan har ingen särskild profil/inriktning utan satsar på olika projekt t.ex. matematik, livskunskap.

Övrigt:

S:t Örjan hyr matsal och gymnastiksal av Bandhagen.

Bäckahagens skola

Bäckahagens skola är en F-9 skola med totalt 568 elever. Skolan är tvåparallellig upp till årskurs 6, förutom 2004/05 då årskurs 5 är enparallellig. Årskurs 7-8 är fyrparallellig och årskurs 9 femparallellig. Skolan har i maj 2005 totalt 7 elever med LSI i årskurs 1-3. För årskurs 7-9 har skolan 6 elever i säsam. Inför årskurs 7 kommer även elever från Bandhagens skola.

Profil/inriktning:

Skolan har profilklasser i engelska och fotboll fr.o.m. årskurs 7.

Övrigt:

Skolan hyr ut lokaler för trä-/metallslöjd, musik, NO samt hemkunskap till friskolan Studema.

Hagsätraskolan

Hagsätraskolan är en F-9 skola med totalt 641 elever. Skolan är tvåparallellig för årskurs F-2 och därefter treparallellig. Hagsätraskolan har ca 28 elever i förberedelseklass, samt ca 26-28 elever i LSI-grupper.

Profil/inriktning:

Hagsätraskolan har fyra inriktningar för elever i årskurs 7-9; Må bra, MA/NO, SV/ENG samt fotboll.

Övrigt:

Hagsätraskolan tillhör samma rektorsområde som Ormkärrsskolan.

Ormkärrsskolan

Ormkärrsskolan är en F-5 skola med totalt 126 elever. Skolan har en klass per årskurs. Ormkärrsskolans elever skall enligt upptagningsområdet fortsätta studera vid Hagsätraskolan i årskurs 6-9.

Profil/inriktning:

Skolan har ingen särskild profil/inriktning.

Övrigt:

Ormkärrsskolan tillhör samma rektorsområde som Hagsätraskolan.

Rågsvedsskolan

Rågsvedsskolan är en F-9 skola med totalt 465 elever. Skolan är för årskurs F-7 tvåparallellig med undantag av åk 6 lå 2004/05 som är enparallellig. Årskurs 8-9 är treparallelliga. Rågsvedsskolan har sex förberedelseklasser för elever i åk F-9.

Profil/inriktning:

Rågsvedsskolan har inga särskilda profilklasser. Skolan har dock en musikallinje samt en rocklinje från årskurs 6.

Övrigt:

Rågsvedsskolan erbjuder elever som har arabiska eller somaliska som modersmål, utbildning i matematik på deras modersmål. Skolan har även föräldramöten på arabiska och somaliska.

Snösätraskolan

Snösätraskolan är en F-6 skola med totalt 347 elever och är som regel två-tre parallellig. Vid Snösätraskolan finns det två förberedelseklasser med totalt 16 elever. Snösättras elever skall enligt upptagningsområdet fortsätta studera vid Rågsveds skolan i årskurs 7-9.

Profil/inriktning:

Skolan har ingen särskild profil/inriktning men arbetar mycket med långsiktig och systematiskt kvalitetsarbete. Skolan har ett museisamarbete som återspeglas i undervisningen.

Övrigt:

Snösätra genomför varje år en musikal med elever från Snösätraskolan samt personal från Snösätra och Rågsved.

Örbyskolan

Örbyskolan är en F-6 skola med totalt 493 elever. Skolan kommer att inför skolstarten ht 2005 vara en treparallellig skola. Skolans elever har tidigare gått till Sjöängsskolan inför årskurs 7, men tillhör med de ändrade upptagningsområdena Bäckahagens skola.

Profil/inriktning:

Skolan har ingen särskild profil/inriktning

3.2 Nya upptagningsområden

Kommunstyrelsen fattade i april 2005 beslut om förändrade upptagningsområden för Sturebyskolan, Bäckahagens skola och Sjöängsskolan efter framställan från stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta, Vantör och Älvsjö. Beslutet gäller fr.o.m. ht 2005 och innebär att:

- elever boende i Östberga fr.o.m. skolår 7-9 överförs från Sjöängsskolan i Älvsjö till Sturebyskolan i Enskede-Årsta.
- elever boende i Örby överförs från Sjöängsskolan till Bäckahagens skolas upptagningsområde i Vantör.

Beslutet innebär att upptagningsområdena följer stadsdelsnämndsgränserna. De tre nämndernas bedömning är att frågor om skolplanering och hanteringen av kostnader för elever med behov av särskilt stöd underlättas.

Förändringen innebär en skyldighet för stadsdelsförvaltningen att bereda plats för elever bosatta i upptagningsområdet. Stadsdelsnämnderna har bedömt att de skolor som berörs har kapacitet att ta emot ett utökat antal elever.

Beslutet påverkar inte elevens val att fritt välja skola.

I avsnitt 6 har vi gjort några alternativa beräkningar på hur förändrade elevströmmar påverkar elevantalsutvecklingen i Vantör men också i Älvsjö och Enskede-Årsta och de berörda skolorna. Det är knappast troligt att beslutet kommer att få fullt genomslag redan läsåret 2005/2006.

3.3 Antal elever och elevantalsutvecklingen

Antalet elever som studerar i de kommunala skolorna i Vantör var i september 2004 2 999 elever, varav 284 elever, d.v.s. 9 procent kommer från andra stadsdelsförvaltningar eller andra kommuner. Eleverna är fördelade på sju skolor, varav tre stycken, Bäckahagen, Hagsätra och Rågsved är F-9 skolor. Övriga skolor är F-6 skolor, förutom Ormkärr som är en F-5 skola.

Tabell 1: Antal elever i de kommunala skolorna i Vantör sdf, sept. 2004

Skola	Årskurs										Totalt
	F	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Bandhagen	50	49	47	44	63	62	44	.	.	.	359
Bäckahagen	20	25	26	50	38	26	47	111	107	118	568
Hagsätra	51	47	44	62	69	70	81	65	75	77	641
Ormkärr	23	22	16	23	20	22	126
Rågsved	35	45	40	32	44	44	27	41	71	86	465
Snösätra	46	45	44	57	52	47	56	.	.	.	347
Örby	70	74	65	74	78	73	59	.	.	.	493
Totalt	295	307	282	342	364	344	314	217	253	281	2 999

Källa:USK

Antalet elever som väljer en kommunal skola i Vantör kommer enligt USK:s senaste elevantalsprognos att minska med 2 procent fram till år 2013. I *Tabell 2* redovisas utvecklingen under prognosperioden skola för skola samt förändringen år 2013 jämfört med år 2004.

Tabell 2: Elevantalsutvecklingen under perioden 2004-2013 för skolorna i Vantör sdf, sept-2004

Skola	2004	Prognosår...									%förändring 2004-2013
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Bandhagen	359	375	377	377	405	424	444	462	475	486	35%
Bäckahagen	568	536	545	537	518	510	499	504	506	512	-10%
Hagsätra	641	601	564	542	533	509	499	496	493	497	-23%
Ormkärr	126	155	175	193	217	238	253	258	271	286	127%
Rågsved	465	412	360	341	337	328	311	308	306	306	-34%
Snösätra	347	326	321	314	298	304	302	302	307	307	-12%
Örby	493	505	496	494	488	506	518	530	542	558	13%
Totalt	2 999	2 910	2 838	2 798	2 796	2 818	2 826	2 860	2 899	2 951	-2%

Källa:USK

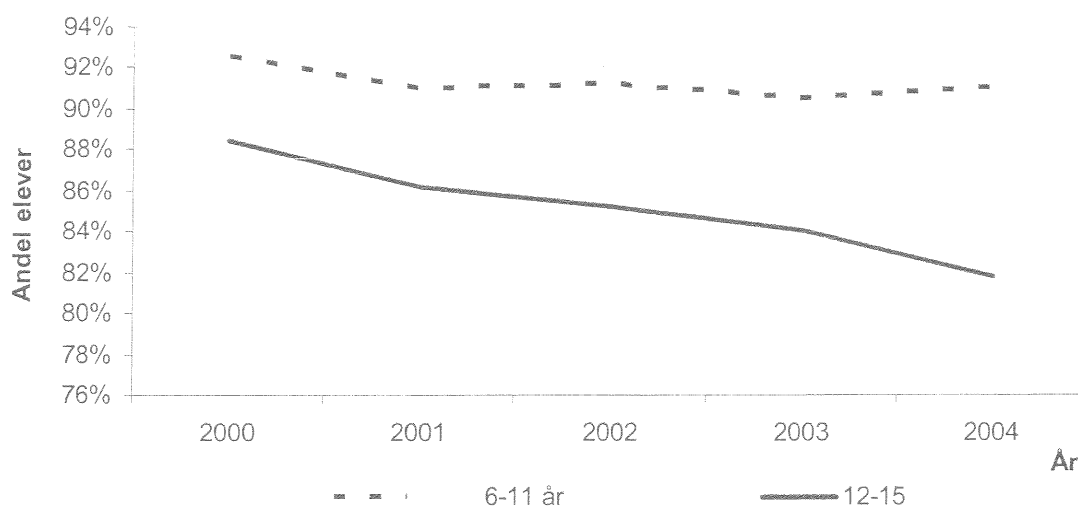
Det är emellertid stora skillnader mellan de olika skolorna. Flertalet av skolorna kommer under prognosperioden att ha ett minskat elevunderlag. Undantaget är Ormkärr vars elevantal kommer att öka med 127 procent, samt Bandhagen och Örby som kommer att få 35 respektive 13 procent fler elever fram till år 2013.

Vantör förutspås av USK ha en kraftig befolkningsökning de närmaste 10 åren i de lägsta åldrarna. Befolkningsökningen är störst i de områden där barnen framförallt har valt att gå i Ormkärrsskolan, men även Bandhagens skola. Om ett område har en kraftig befolkningsökning räknar USK med att samma andel av de barn som idag går i t.ex. Ormkärrsskolan och som bor i detta område även i framtiden kommer att gå där.

För enskilda skolor, främst Ormkärrsskolan, innebär detta att skolan inte har kapacitet att ta emot alla elever. Men skolan ingår i samma upptagningsområde som Hagsätraskolan som fram till år 2013 enligt USK kommer att ha en negativ elevantalsutveckling både i de lägre och högre åldrarna. Detta gör det möjligt för Hagsätraskolan att ta emot ytterligare elever.

I Vantörs stadsdelsförvaltning bor det totalt 3 877 elever i ålder 6-15 år. Av dessa väljer totalt 87 procent en kommunal skola i Stockholm och ca 75 procent väljer en kommunal skola i den egna stadsdelsförvaltningen². I Stockholm stad är det totalt 83 procent av eleverna som väljer en kommunal skola i Stockholm. I *Figur 1* redovisas hur stor andel elever som väljer en kommunal skola är fördelat på elever i ålder 6-11 år samt 12-15 år.

Figur 1: Elever boende i Vantör som väljer kommunal skola, sept-2004



Källa:USK

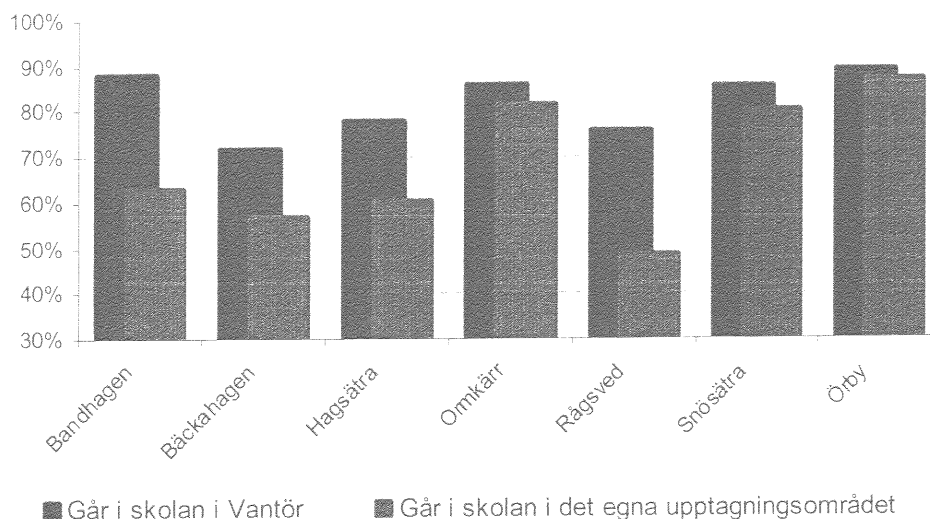
Sedan 2001 har andelen elever i ålder 6-11 år som väljer en kommunal skola varit kring 91 procent. Elever i åldrarna 12-15 år som väljer kommunal skola har däremot successivt minskat från 88 procent år 2000 till 82 procent år 2004.

Men det är inte 91 respektive 82 procent av eleverna som väljer att gå i den skola i det upptagningsområde där de bor. I *Figur 2* redovisar vi andelen elever i åk F-5³ som dels väljer att gå i den skola som ligger i det upptagningsområde de bor, dels väljer att gå i en kommunal skola i Vantör.

² Fram till ht 2005 har elever i årskurs 7-9 i Örby i Vantörs stadsdelsförvaltning tillhört Sjöängsskolans upptagningsområde. För att korrigera för detta har vi därför dragit bort dessa elever när vi beräknat hur många som väljer en skola i Vantör.

³ Anledningen till att vi särredovisar åk F-5 och inte åk F-6 beror på att USK har den indelningen i sin elevprognos.

Figur 2: Andel elever i åk F-5 som bor i Vantör och väljer en skola i det egna upptagningsområdet, alternativt väljer en skola i Vantör, sept-2004

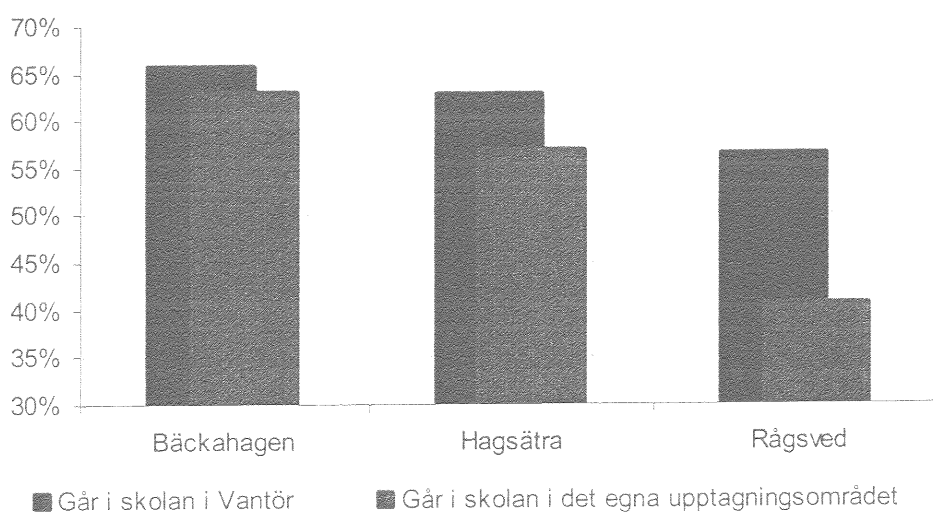


Källa:USK

Av skolorna i Vantör är det Örby följt av Ormkärr och Snösätra som har störst andel av elever från det egna upptagningsområdet. Den skola som har minst andel elever, från det egna upptagningsområdet är Rågsved, men Rågsved har en högre andel elever från Vantör än Bäckahagen.

I Figur 3 redovisas på samma sätt andelen elever i åk 6-9.

Figur 3: Andel elever i åk 6-9 som bor i Vantör och väljer en skola i det egna upptagningsområdet, alternativt väljer en skola i Vantör, sept-2004

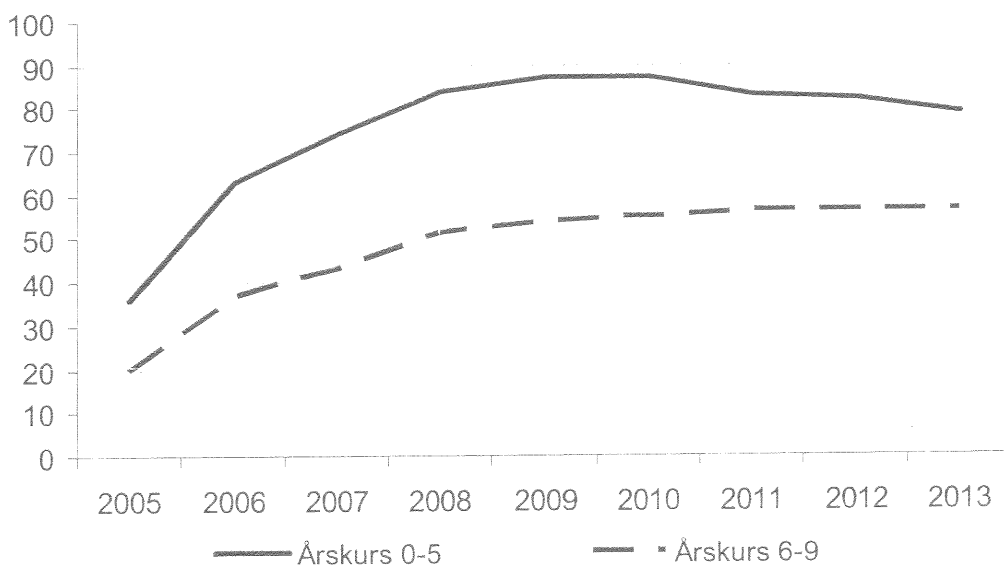


Källa:USK

Det framgår tydligt i figuren att det är i de högre årskurserna som fler elever väljer en annan skola än den som ligger i det upptagningsområdet de bor i och även en annan skola som inte ligger i Vantör. Bäckahagen är den skola som har störst andel elever från det egna upptagningsområdet såväl som störst andel elever från Vantör. Enbart 41 procent av eleverna som bor i Rågsvedsskolans upptagningsområde väljer skolan. Förutom friskolor väljer eleverna som tillhör Rågsvedsskolan i huvudsak andra skolor i Vantör.

I Vantör räknar USK med att det totalt kommer att byggas 318 hyres- och bostadsrätter under perioden 2004-2008. Störst andel bostäder kommer det att byggas i Rågsved, totalt 130 hyresrätter, samt i Högdalen och Hagsätra där ca 80 hyres-/bostadsrätter kommer att byggas. I *Figur 4* framgår det hur många elever USK antar kommer att bo i dessa nybyggda bostäder. Dessa elever ingår inte i elevantalsprognosen.

Figur 4: Antal elever i nybyggelse, sept-2004

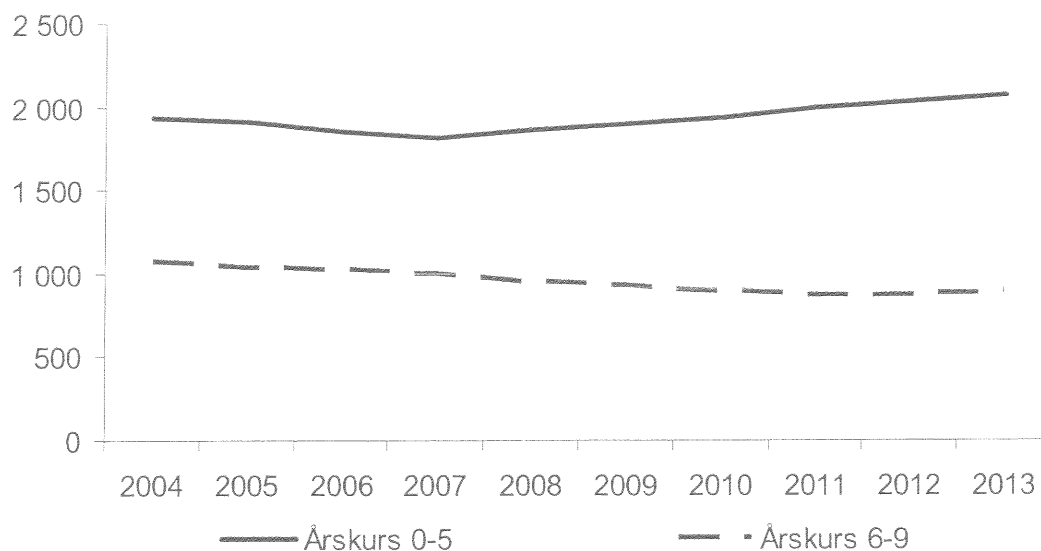


Källa: USK

Antalet elever i nybyggda bostäder är ackumulerade och bygger på USK:s befolkningsprognos, se bilaga 2. Faktorer som påverkar elevantalsutvecklingen är nybyggnation, utflyttning och inflyttning i nya områden samt att åldern på elever i nybyggda hus ändras.

När hänsyn tas till de elever som kommer att bo i nybebyggelse blir elevantalsutvecklingen enligt *Figur 5*.

Figur 5: Elevantalsutvecklingen inkl. antalet elever i nybebyggelse under perioden 2004-2013, sept-2004



Källa:LSK

Om vi antar att elever i nybebyggelse kommer att välja skoltyp i samma utsträckning som elever idag, dvs. ca 75 procent av eleverna i nybebyggelse kommer att välja en kommunal skola i Vantör kommer elevantalsökningen i de kommunala skolorna i Vantör fram till år 2013 uppdelat på årskurs F-5 respektive 6-9 vara positiv för de lägre åldrarna samt fortsatt negativ för de äldre åldrarna. Totalt sett sker enbart en marginell förändring av elevantalsutvecklingen som prognostiseras som fortsatt negativ.

3.4 Elevströmmar

Av de elever som bor i upptagningsområdet till någon av skolorna i Vantör var det i september 2004 totalt 17 procent som valde att studera i en kommunal skola i en annan stadsdelsförvaltning. Flest elever, totalt 206 elever, väljer att studera i någon av skolorna i Enskede-Årsta, i huvudsak Sturebyskolan och Enskedefältets skola. Sturebyskolan är den skola som har allra flest elever från Vantör, 141 elever. I augusti 2005 är det inför ht 2005 är det totalt 230 elever från Vantör som valt att studera i en skola i Enskede-Årsta. Av dessa elever är det 197 som kommer att studera vid Sturebyskolan, dvs. en ökning med ca 40 procent. De elever som väljer en skola i Enskede-Årsta gör det framförallt inför årskurs 6-9, men även bland de lägre åldrarna är det ca 10-15 i varje årskurs.

Näst efter skolorna i Enskede-Årsta väljer eleverna från Vantör att studera i en kommunal skola i Älvsjö. Totalt var det i september 2004 totalt 84 elever som studerade i en skola i Älvsjö, varav ca 50 elever i Sjöängsskolan. Här ingår inte de elever som bor i Vantörs stadsdelsförvaltning, men tillhör Sjöängsskolans upptagningsområde. I augusti 2005 är det inför ht 2005 totalt 170 elever från Vantör som valt att studera i en skola i Älvsjö. Av dessa elever är det 134 som kommer att studera vid Sjöängsskolan. En stor del av dessa elever tillhör sannolikt den grupp av elever som tidigare tillhörde Sjöängsskolans upptagningsområde, men som nu tillhör Bäckahagens skola.

I *Tabell 3* redovisas var de elever som bor i upptagningsområdet till någon av skolorna i Vantör väljer att gå i skolan. I tabellen redovisas både de som väljer en kommunal skola, en friskola, eller någon av de specialskolor som finns (t.ex. S:t Örjan).

Tabell 3: Var de elever som bor i upptagningsområdet till någon av skolorna i Vantör går i skolan, sept-2004

Går i skola...	Bor i upptagningsområdet till...							Totalt
	Bandhagen	Bäckahagen	Hagsätra	Ormkärr	Rågsved	Snösätra	Örby	
Hagsätraskolan (SDN 20)		3	523	2	94	1	1	624
Örbyskolan (SDN 20)	28	10	15		2	2	411	468
Bäckahagens skola (SDN 20)	98	280	9		29	3	7	426
Rågsvedsskolan (SDN 20)		3	18	2	377	10	2	412
Fristående skola	25	44	117	1	134	30	16	367
Snösätraskolan (SDN 20)	2		5		49	278		334
Bandhagens skola (SDN 20)	295	15	8		5	2	2	327
Sturebyskolan (SDN 14)	9	37	20	5	18	2	50	141
Ormkärrsskolan (SDN 20)			49	70	3	0	2	124
Sjöängsskolan (SDN 21)	1	10	14		17	1	6	49
Skolor i annan kommun	3	2	25	2	14	1	1	48
Enskedefältets skola (SDN 14)	10	1	4		19	12		46
Går i skolor i utlandet	2	4	11	1	12		6	36
Eriksdalsskolan (SDN 12)	5	7	4		13	3	3	35
S:t Örjan	1	3	3		4	1	3	15
Solbergaskolan (SDN 21)		3	7		2		1	13
Hökarängsskolan (SDN 18)		2	5		4			11
Gubbängsskolan (SDN 18)		1	2		5	2		10
Övriga skolor (totalt 56 skolor)	11	34	50	3	47	7	10	162
Totalt antal elever	490	459	889	86	848	355	521	3 648

Källa: USK

I *Tabell 3* framgick att ett flertal av eleverna väljer att studera i en annan skola än i det egna upptagningsområdet. Men, det finns även elever från andra stadsdelsförvaltningar som väljer att studera i någon av de kommunala skolorna i Vantör. I *Tabell 4* redovisas var de elever som studerar i någon av skolorna i Vantör bor.

Tabell 4: Var de elever som studerar i skolorna i Vantör bor någonstans, sept-2004

Bor i upptagningsområdet till...	Studerar i...							Totalt
	Bandhagen	Bäckahagen	Hagsåtra	Ormkårr	Rågsved	Snösåtra	Örby	
Hagsåtraskolan (SDN 20)	8	9	523		18	5	15	578
Rågsvedsskolan (SDN 20)	5	29	94	3	377	49	2	559
Örbyskolan (SDN 20)	2	7	1	2	2		411	425
Bandhagens skola (SDN 20)	295	98				2	28	423
Bäckahagens skola (SDN 20)	15	280	3	49	3		10	360
Snösåtraskolan (SDN 20)	2	3	1		10	278	2	296
Annan kommun	16	31	7	1	28	8	1	92
Ormkårrsskolan (SDN 20)			2	70	2			74
Sjöängsskolan (SDN 21)		20	1				6	27
okänt upptagningsområde	7	3			8	1	3	22
Kvickenstorpsskolan (SDN 18)		12	5					17
Bergholmsskolan (SDN 15)		14			2			16
Bagarmossens skola (SDN 15)		13			1			14
Sturebyskolan (SDN 14)	3	4			1		2	10
Hökarängsskolan (SDN 18)	1	9						10
Enskedeskolan (SDN 14)		6						6
Eriksdalsskolan (SDN 12)		4			1			5
Sofia skola (SDN 13)		5						5
Gubbängsskolan (SDN 18)		5						5
Dalskolan (SDN 21)		1	1				3	5
Övriga skolor (totalt 29 skolor)	5	15	3	1	12	4	10	50
Totalt antal elever	359	568	641	126	465	347	493	2 999

Källa: USK

Från andra kommuner kommer det flest elever till Bäckahagens skola och Rågsvedsskolan. En förklaring är troligen att elever söker sig till fotbollskolan vid Bäckahagen samt musikalskolan vid Rågsved. Från andra stadsdelsförvaltningar i Stockholm kommer flest elever från Sjöängsskolans upptagningsområde i Älvsjö, 27 elever. Flertalet av dessa elever går i åk 6-9 och bor sannolikt i Vantörs stadsdelsförvaltning, men tillhör Sjöängsskolans upptagningsområde.

I Tabell 5 har vi sammanställt utflödet och inflödet av elever till samt nettoflödet av elever från skolorna i Vantör.

Tabell 5: Inflöde till samt utflöde från Vantör, sept-2004

	Utflöde av elever till...	Inflöde av elever från...	Nettoflöde
Kista	2	1	-1
Rinkeby	2	0	-2
Spånga-Tensta	0	2	+2
Hässelby-Vällingby	0	1	+1
Bromma	2	0	-2
Kungsholmen	3	0	-3
Norrmalm	32	1	-31
Östermalm	9	0	-9
Maria-Gamla stan	46	9	-37
Katarina-Sofia	13	5	-8
Enskede-Årsta	206	22	-184
Skarpnäck	9	33	+24
Farsta	37	45	+8
Älvsjö	84	42	-42
Liljeholmen	12	1	-11
Hägersten	5	4	-1
Skärholmen	3	4	+1
Annan kommun	48	92	+44
Totalt	513	262	-251

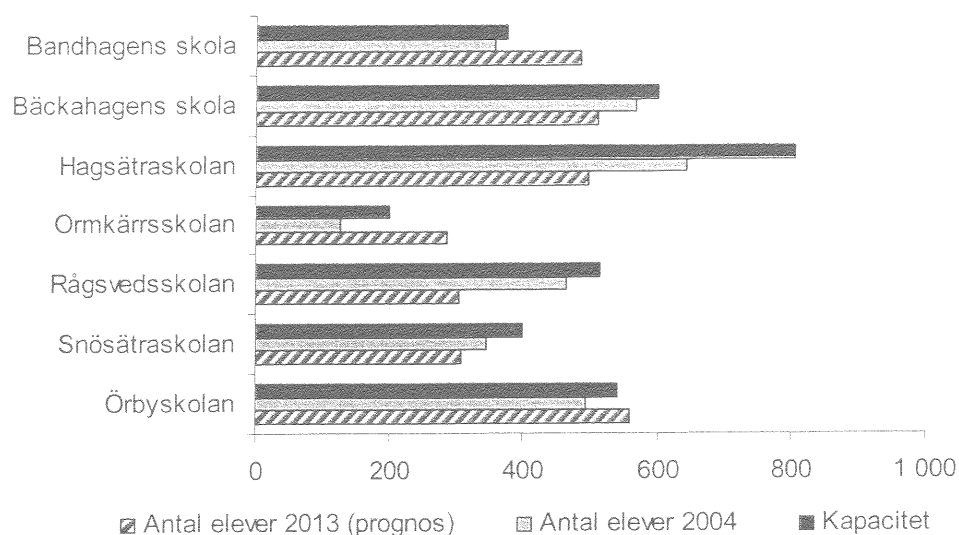
Källa: USK

I tabellen framgår att det är totalt 513 elever som väljer att studera i en skola i en annan stadsdelsförvaltning alternativt i en annan kommun. Å andra sidan är det 262 elever som bor i en annan stadsdelsförvaltning eller annan kommun och som väljer att studera i någon av skolorna i Vantör. Utflödet är emellertid större än inflödet varför nettoflödet av elever är negativt.

Flertalet av de elever som väljer en annan stadsdelsförvaltning studerar i en skola i Enskede-Årsta. Andra studerar i skolor i Älvsjö eller Maria-Gamla stan. De elever som väljer att studera i Vantör kommer framförallt från Farsta och Älvsjö. I tabellen framgår också att det är stora flöden av elever till och från andra kommuner.

I *Figur 6* redovisas antalet elever år 2004 samt det prognostiserade antalet år 2013. Dessutom visas respektive skolas kapacitet, d.v.s. hur många elever skolan har möjlighet att ta emot. Kapacitetsmättet är hämtat från Lokalförsörjningsplanen 2003. Kapacitetsmättet används för att få en uppfattning om hur många elever respektive skola har möjlighet att ta emot i skolans nuvarande lokaler.

Figur 6: Kapacitet och antal elever år 2004 samt år 2013



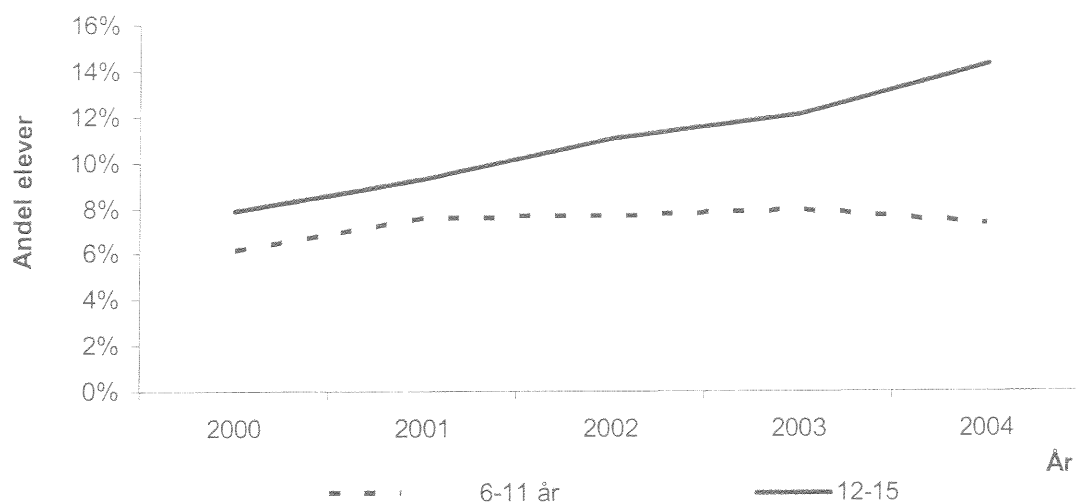
Källa: USK samt Stadsledningskontoret

Figuren visar att samtliga skolor idag har överkapacitet, d.v.s. har möjlighet att ta emot fler elever än vad som idag studerar vid skolan. Framförallt gäller det Hagsätraskolan. Jämför vi med år 2013 kommer kapaciteten att öka i de skolor som får ett reducerat antal elever, medan Ormkärr, Bandhagen och Örby kommer att ha underkapacitet när det gäller skollokaler.

3.5 Friskolor

Totalt i Vantörs stadsdelsförvaltning var det 10 procent av samtliga elever som 2004 valde att studera i en friskola, istället för i en kommunal skola. Detta är lägre än genomsnittet i Stockholm stad där 13 procent väljer att studera i en friskola. I Figur 7 redovisas att andelen elever som väljer en friskola har för elever i ålder 12-15 år ökat kontinuerligt sedan år 2000 och var år 2004 14 procent. För de yngre eleverna har andelen legat konstant kring 8 procent under 2001-2003 men sjönk med en procentenhet till 7 procent år 2004.

Figur 7: Elever boende i Vantör som säljer friskola, sept-2004



Källa:USK

Av det totala antalet elever som bor i Vantörs stadsdelsförvaltning väljer 367 elever att studera i en friskola. Flest, 44 elever, väljer att vardera studera i S:t Eriks katolska skola i Enskede-Årsta, samt i Studemaskolan i Vantör. Flest andel elever, 16 procent, är det som väljer friskola som bor i Rågsvedsskolans upptagningsområde. Den skola som framförallt skiljer sig från övriga skolor är Ormkärskolan som endast har 1 elev som väljer en friskola.

Tabell 6: Antal elever i Vantör som studerar i friskola, sept-2004

Studerar i...	Bor i upptagningsområdet till...							Totalt
	Bandhagen	Bäckahagen	Hagsätra	Ormkärr	Rågsved	Snösätra	Örby	
S:t Eriks katolska skola (SDN 14)	4	2	15		18	5		44
Studemaskolan (SDN 20)	3	7	17		17			44
Kunskapsskolan i Enskede (SDN 14)	2	12	10		7	5		36
Engelska skolan, Söder (SDN 18)		2	10		12	1	2	27
Distra skola (SDN 13)		2	4		16	1		23
Al-Zahraa Idealiska Akademi (SDN 21)			6		9	4		19
Martinskolan (SDN 18)	4	1	4		6	2	2	19
Södermalmskyrkans kristna skola (SDN 15)	2		3		6	6		17
L Estradska (SDN 13)		2	4		7			13
The Modern School (SDN 15)		5	4		2	1		12
Sverigefinska skolan i Sthlm (SDN 8)		3	2		3	1	2	11
Estniska skolan (SDN 12)	1	1	1	1	3		3	10
Kulturamas musikdramatiska grsk (KMG) (SDN 13)		3	5		2			10
Kunskapsskolan i Fruängen (SDN23)		1	4		3		1	9
Maria elementarskola (SDN 12)			3		4	1	1	9
Musikskolan Lilla Akademien (SDN 9)	4				3		2	9
Engelska skolan, Norr (SDN 10)					4	3		7
Alla Nationers Fria Skola (SDN 21)	2		4					6
Central skola Al Huda (SDN 21)		1	2		3			6
Europaskolan (SDN 9)		1	5					6
Totalt övriga friskolor (totalt 17 skolor)	3	1	14	0	9	0	3	30
Totalt antal elever i friskola	25	44	117	1	134	30	16	367

Källa: USK

I Vantörs stadsdelsförvaltning finns det idag 1 friskola, Studemaskolan. Kunskapsskolans etablering i söderort har påverkat elevunderlaget i de kommunala skolorna, inte minst i Älvsjö stadsdelsförvaltning.

Totalt i Stockholms stad har 11 friskolor ansökt om tillstånd att starta friskola i Stockholm läsåret 2005/2006. Av dessa avser en utökad verksamhet i årskurs F och en utökad verksamhet i årskurs 7-9. Med något undantag avser ansökningarna årskurserna 6-9 alternativt 7-9. Två ansökningar gäller skolåren F-9. Ingen ansökning avser etablering i Vantör, men två i Hägerstens stadsdelsförvaltning och en i Skärholmens stadsdelsförvaltning.

En av friskolorna "Språknyckeln", som söker etablering i Västertorp (Hägersten) är en F-9-skola. Fullt utbyggd räknar huvudmannen med 160 elever. Skolan vänder sig företrädesvis till invandrarbarn och avser ha en allmän inriktning, att stödja barnen i deras modersmål och i det svenska språket.

Inriktningen är intressant men det är oklart om elever i Vantör kan attraheras av skolan med tanke på att T-banan till Västertorp (röda linjen) inte tillhör samma linje som de tunnelbanestationer som är aktuella i Vantör (gröna linjen).

3.6 Vad händer i närliggande stadsdelsförvaltningar?

Vantör gränsar till stadsdelsförvaltningarna Älvsjö, Enskede-Årsta samt Farsta. När det gäller elevströmmar är det framförallt Älvsjö och Enskede-Årsta som är aktuella, vilket vi redovisade i avsnitt 3.4. Vi kommer nedan därför att lite mer ingående redovisa hur elevantalsutvecklingen ser ut i dessa två stadsdelsförvaltningar samt annan aktuell utveckling.

Enskede-Årsta stadsdelsförvaltning

Andelen elever som går i friskola uppgår till 15 procent, vilket är över snittet i Stockholm stad.

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd tillförs 4,5 mkr före övergångsreglerna med det nya resursfördelningssystemet för bl.a. grundskola.

I Enskede-Årsta prognostiseras att antal elever kommer att öka med 1 procent fram till år 2013, *Tabell 7*.

Tabell 7: Elevantalsutvecklingen under perioden 2004-2013 för Enskede-Årsta sdf, sept-2004

Skola	2004	Prognos...									%förändring 2004-2013
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Enskedefältet	517	516	492	499	490	487	479	485	497	512	-1%
Enskede	879	894	878	851	816	788	766	764	761	768	-14%
Nytorp	401	373	360	362	375	384	396	396	396	397	-1%
Skanskvarn	282	263	233	196	193	181	178	181	183	185	-52%
Stureby	845	850	863	846	836	824	819	821	822	834	-1%
Årsta	691	734	780	820	843	873	897	921	932	946	27%
Östberga	168	173	164	164	169	169	181	185	189	192	12%
Totalt E-Å	3 783	3 803	3 769	3 739	3 721	3 706	3 716	3 753	3 779	3 835	1%

Källa:USK

De skolor där det kommer ske stora förändringar i elevantalet är framförallt Skanskvarn som minskar med 52 procent samt Årsta som ökar sitt elevantal med 27 procent. Tre skolor, Enskedefältet, Nytorp samt Stureby får endast en marginell förändring under prognosperioden.

Sturebyskolan, som har 845 elever, kommer dock att påverkas av beslutet om nya upptagningsområden, se avsnitt 3.2, vilket inte USK har tagit hänsyn till i sin prognos. Beslutet innebär att Sturebyskolans upptagningsområde blir större när elever som tillhör Östberga årskurs 7-9 skall tillhöra Sturebyskolans fr.o.m. ht 2005. Kapacitetsmässigt finns plats eftersom verksamhet för S:t Örjan har flyttat. I Sturebyskolan finns en matematik/NO-profil, vilket är samma profil som finns i Östbergaskolan. Av *Tabell 8* framgår varifrån de elever som studerar i Sturebyskolan kommer idag.

Tabell 8: Var de elever som studerar i Sturebyskolan i Enskede-Årsta bor någonstans, sept-2004

Bor i upptagningsområdet till...	Studerar i...		
	årskurs 0-5	årskurs 6-9	årskurs 0-9
Sturebyskolan (SDN 14)	359	181	540
Sjöängsskolan (SDN 21)	7	71	78
Örbyskolan (SDN 20)	16	34	50
Bäckahagens skola (SDN 20)	15	22	37
Östbergaskolan (SDN 14)	12	10	22
Hagsätraskolan (SDN 20)	8	12	20
Rågsvedsskolan (SDN 20)	5	13	18
Bandhagens skola (SDN 20)	4	5	9
Enskedeskolan (SDN 14)	3	5	8
Gubbängsskolan (SDN 18)	1	7	8
Ormkärsskolan (SDN 20)	5	0	5
Övriga skolor (totalt 21 skolor)	21	29	50
Totalt antal elever	456	389	845

Källa:USK

Sturebyskolan är attraktiv för elever från Vantör. Totalt går 141 elever år 2004 från Vantör i Sturebyskolan. De förändrade upptagningsområdena innebär att elever från Östberga i skolår 7-9 hänvisas till Sturebyskolan. En viktig fråga för Sturebyskolan är om dessa barn verkligen kommer att välja Sturebyskolan fortsättningsvis.

I Enskede-Årsta pågår en diskussion om skolorganisation och profilfrågor.

Älvsjö stadsdelsförvaltning

Det totala elevantalet kommer att i Älvsjö stadsdelsförvaltning att minska med 12 procent enligt USK:s prognos, vilket redovisas i *Tabell 9*. Samtliga skolor, förutom Dalskolan och Långbrodals gamla skola kommer att ha ett vikande elevunderlag fram till år 2013. De skolor där elevantalet kommer att minska mest är Johan Skyttes skola, Solbergaskolan samt Kämpetorps skola.

Tabell 9: Elevantalsutvecklingen under perioden 2004-2013 för Älvsjö sdf, sept-2004

Skola	2004	Prognos...									Förändring 2004-2013, %
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Dalskolan	139	141	135	133	134	142	145	144	144	145	4%
Ekängen	144	139	130	131	130	129	131	133	139	139	-4%
Herrängen	466	453	423	429	426	430	443	459	461	458	-2%
Johan Skytte	730	723	700	666	620	581	543	528	525	546	-25%
Kämpetorp	228	221	198	194	186	179	181	181	185	183	-20%
Långbrodals gamla	371	360	365	370	378	383	390	393	398	393	6%
Solberga	408	398	367	356	339	328	323	320	319	319	-22%
Sjöäng	702	658	652	647	624	601	588	579	577	577	-18%
Totalt	2486	2 435	2 318	2 279	2 214	2 172	2 155	2 159	2 170	2 183	-12%

Källa:USK

I Älvsjö stadsdelsförvaltning har många av eleverna på kort tid gått till friskolor, inte minst betydde etableringen av Kunskapsskolan i Fruängen att de kommunala

skolorna förlorade elever. Totalt är det 9 procent av eleverna i Älvsjö som väljer att studera i en friskola, vilket är lägre än genomsnittet i Stockholm stad.

Enligt stadsdelsförvaltningen finns ca 350 tomplatser ht 2005. Beslutet om att bygga paviljonger på Johan Skytteskolan för att rymma samtliga elever från Parkskolan fr.o.m. ht 2005, innebär att förvaltningen inte kunnat utnyttja befintliga tomplatser.

Stadsdelsnämnden är en av de nämnder som vid övergången till det nya resursfördelningssystemet "förlorade" mycket pengar.

Älvsjö stadsdelsförvaltning har omvandlat sina tidigare fyra barn- och ungdomsområden till två (norra och södra) ungdomsområden (resultatenheter), som grundskolorna organisatoriskt nu tillhör. I förvaltningen pågår ett utvecklingsarbete bl.a. avseende lokalanvändning för förskolan och grundskolan.

Sjöängsskolan, med 702 elever i sept-04, kommer att påverkas av beslutet om nya upptagningsområden, se avsnitt 3.2. Beslutet innebär att Sjöängsskolans upptagningsområde blir mindre och på sikt riskerar förlora elever från dels Enskede-Årsta och dels Vantör. Fram till ht 2005 var det 58 procent av eleverna som tillhörde Sjöängsskolans upptagningsområde men som inte bor i Älvsjö.

Av *Tabell 10* framgår i vilket upptagningsområde de elever som studerar vid Sjöängsskolan bor.

Tabell 10: Var de elever som studerar i Sjöängsskolan i Älvsjö bor, sept-2004

Bor i upptagningsområdet till...	Studerar i...		
	Årskurs 0-5	årskurs 6-9	årskurs 0-9
Sjöängsskolan (SDN 21)	149	287	436
Östbergaskolan (SDN 14)	107	17	124
Solbergaskolan (SDN 21)	3	24	27
Annan kommun	7	15	22
Rågsvedsskolan (SDN 20)	2	15	17
Hagsätraskolan (SDN 20)	3	11	14
Bäckahagens skola (SDN 20)	0	10	10
Örbyskolan (SDN 20)	5	1	6
Enskedeskolan (SDN 14)	0	5	5
Sturebyskolan (SDN 14)	1	4	5
Dalskolan (SDN 21)	5	0	5
Johan Skytteskolan (SDN 21)	0	5	5
Fruängsskolan (SDN 23)	0	5	5
Övriga skolor (totalt 15 skolor)	3	18	21
Totalt antal elever	285	417	702

Källa:USK

Av *Tabell 10* framgår att 62 procent av de elever som studerar i skolan tillhör Sjöängsskolans upptagningsområde. Men Sjöängsskolan har även ett flertal elever från andra kommuner.

Sjöängsskolan har profilering fr.o.m. årskurs 7 (undervisning i SO-ämnena sker på engelska samt matematik/NO). Fr.om. ht 2005 startar också Sjöängsskolan musikprofil fr.o.m. årskurs 4. Med denna musikprofileringen ökar givetvis konkurrensen om de elever från Vantör som idag valt musikprofil i Rågsvedsskolan.

4 Val av skolorganisation

Stadsdelsförvaltningen i Vantör har en skolorganisation som i huvudsak bygger på en F-6 och 7-9-organisation. Hagsåtraskolan har valt att arbeta enligt en F-5 och 6-9-organisation.

Älvsjö stadsdelsförvaltning har valt att ha en F-5 och 6-9-organisation. Huvudparten av skolorna i Liljeholmen har valt F-5 och 6-9-organisation. Nybohovsskolan, som är en F-6-skola, utgör undantaget och förklaringen är att elevunderlaget är för litet i skolåren F-5. I Enskede-Årsta pågår en diskussion att gå över till en F-5 och 6-9-organisation.

Frågan om skolorganisation har många dimensioner, ekonomiska, pedagogiska och sociala. Med det nya resursfördelningssystemet som gäller inom området barn och ungdom, förskola och grundskola, är idag de ekonomiska incitamenten att välja en F-5 och 6-9-organisation små, se avsnitt 5.

Nedan sammanfattar vi de för- och nackdelar som framkommit med olika skolorganisation.

Tabell 11: För- och nackdelar vid val av skolorganisation F-5 och 6-9

Fördelar	Nackdelar
Eleverna i årskurs 6 är mogna att tillhöra de högre skolåren.	Eleverna i årskurs 6 är inte mogna att gå i högstadiet.
Nationella prov sker i årskurs 5, vilket ger en naturlig övergång till årskurs 6.	På skolor som inte är F-9-skolor, kan eleverna bli otrygga med de äldre eleverna.
Övergången till de högre skolåren har redan börjat i årskurs 6. Bl.a. börjar eleverna läsa B-språk i årskurs 6.	Det är olyckligt att årskurs 6 inte får bli ett förberedelseår för årskurs 7-9.
Årskurs 6 får inte bli ett mellanår.	Nuvarande lärarkår (mellanstadielärarna) tappar en årskurs.
Innebär lokalmässiga förutsättningar att rekrytera fler paralleller i de yngre åldrarna (F).	

Det finns mer eller mindre tungt vägande skäl för och emot att införa en ny skolorganisation. Uppfattningen om eleverna i årskurs 6 är emellertid i vissa avseende diametralt motsatta, t.ex. vad gäller eleverna mognad.

Enligt vår uppfattning talar emellertid mycket för att Vantör på allvar bör överväga att övergå till en F-5 och 6-9-organisation. En förändring av skolorganisationen kräver bl.a. att högstadielärarna får tid att förbereda och planera för att ta emot årskurs 6.

Konsekvensen av att andra närliggande stadsdelsförvaltningar har F-5 och 6-9-organisationer blir att eleverna i Vantör redan inför årskurs 6 (ibland tidigare) ställs inför möjligheten att byta skola. Det finns exempel på hur dessa skolor t.ex. Sjöängsskolan med en målmedveten marknadsföring bl.a. vänder sig till elever i

Vantör. För eleverna i Vantör kan ett skolbyte innebära att man säkrar en plats på den nya skolans högstadium. Ett skolbyte blir därmed särskilt intressant, i synnerhet om skolan i det egna upptagningsområdet är mindre attraktiv.

En sådan här situation leder till att det för skolorna i Vantör kan bli uppbrott i två årskurser, dels inför årskurs 6 och dels efter årskurs 6 i skolor som idag har F-6. Ett sådant förhållande skapar oro och ryckighet, både för elever och lärare.

En förändring av skolorganisationen till en F-5 och 6-9-organisation innebär också att skolan kan ha fler paralleller i årskurs F-5 och att skolan aktivt kan vända sig till föräldrar med barn i 6-årsåldern för att bredda rekryteringen till den egna skolan. En sådan diskussion har bl.a. förts på Snösätraskolan. En närmare anknytning till förskolan, kan ställa krav på ökat utrymme, vilket underlättas om skolan är en F-5-skola.

5 Nytt resursfördelningssystem för barn och ungdom

Fr.o.m. budget 2005 gäller ett nytt resursfördelningssystem som berör förskola, grundskola, barn med behov av särskilt stöd och barn och ungdom. Förändringen innebär bl.a.:

- Inom grundskolan ersätts nuvarande schabloner med grundbelopp i tre nivåer: F-3, 4-6 och 7-9. Grundbeloppet inkluderar ett basbehov av språkstöd och medel för barn med behov av särskilt stöd.
- Schabloner för språkstöd, medel för svenska 2, modersmål, flyktingkolbarn, barn med behov av särskilt stöd läggs samman och fördelas som ett socioekonomiskt tilläggsbelopp för förskola respektive grundskola.
- Variablerna i den sociala faktorn för den socioekonomiska fördelningen minskas till tre och uppdateras m.h.t. aktuell forskning, barnperspektiv och inflationen.

En konsekvens av omläggningen blir att det i skolpengen skall rymmas mindre omfattande insatser för barn med behov av särskilt stöd. Därmed kan förhandlingar och överläggningar mellan stadsdelsnämnder när elever rör sig mellan stadsdelsnämnder minska.

En jämförelse av det nya fördelningssystemet⁴ i förhållande till det tidigare visar att:

- Vantörs stadsdelsförvaltning erhåller ytterligare 11 mkr.
- Enskede-Årsta stadsdelsförvaltning erhåller ytterligare 4,5 mkr.
- Älvsjö stadsdelsnämnd förlorar 9,7 mkr.

Av våra intervjuer framgår att förändringen av medel till barn med behov av särskilt stöd, svenska 2 och modersmål kan föra med sig att mottagande stadsdelsförvaltning kan ha svårt att få ta del av tilläggsbeloppet från elevens hemma-stadsdelsförvaltning. Detta i sin tur skulle kunna betyda att det blir mer intressant att söka elever i socialt stabila områden och att konkurrensen om dessa elever ökar, i synnerhet i gränsskolor d.v.s. skolor som ligger nära gränsen för två stadsdelsnämnder.

Kommunstyrelsen angav inga riktlinjer för fördelningen av tilläggsanslaget utan det är upp till varje stadsdelsnämnd att hantera.

De tre nivåerna i det nya resursfördelningssystemet innebär att det ur systemanpassningssynpunkt inte längre finns några ekonomiska incitament att skapa F-5, 6-9-organisationer. Årskurs 6 har till skillnad mot tidigare numera lika stort grundbelopp som årskurs 4 och 5.

⁴ Före övergångsregler

6 Alternativa scenarier

I detta avsnitt redovisar vi tänkbara scenarier av elevutvecklingen. Vi skissar på tre scenarier enligt följande:

Scenario 1: Fullt genomslag av beslutet om nya upptagningsområden

Antagande: Elever som tillhör de nya upptagningsområdena enligt beslutet i kommunstyrelsen 2005, väljer att gå i den skola, till vilket upptagningsområde man hör. För Vantör handlar det om 228 elever i årskurs 7-9 i Örby, som hänvisas från Sjöängsskolan till Bäckahagens skola.

Vi antar att dessa 228 elever är jämnt fördelade över årskurserna 7-9 samt att 75 procent av dem väljer en kommunal skola i Vantör. I *Tabell 12* redovisas det förändrade elevantalet för årskurs 7-9 dels för Bäckahagen, dels för Vantörs stadsdelsförvaltningen.

Tabell 12: Effekt för högstadieskolorna i Vantör av nytt upptagningsområde för Bäckahagens skola

Skola	Årskurs...			Summa
	7	8	9	
Bäckahagen	111	107	118	336
Hagsätra	65	75	77	217
Rågsved	41	71	86	198
Totalt	217	253	281	751
Förändring Bäckahagen	57	57	57	171
Totalt efter förändring av upptagningsområde	274	310	338	922

Källa: USK

I *Figur 6* redovisades de olika skolornas kapacitet i förhållande till elevantalet 2004 respektive 2013. Bäckahagens skola klarar själv inte att ta emot samtliga elever som beslutet om det nya upptagningsområdet innebär. Tillsammans har de tre F-9 skolorna (Bäckahagen, Hagsätra och Rågsved) däremot kapacitet att ta emot dessa elever. I *Figur 6* visas att de skolorna kan ta emot ytterligare 246 elever år 2004 samt 359 elever år 2013.

En annan effekt av beslutet om de nya upptagningsområdena är att eleverna i Östberga skall gå till Sturebyskolan istället för Sjöängsskolan. Sjöängsskolan riskerar då att förlora ett stort antal elever. Sjöängsskolan, som ligger nära Vantör, kan komma att rikta sin marknadsföring bl.a. till elever som bor i Vantör för att "återta" elevunderlag. Detta kan innebära att elever från Vantör även i fortsättningen kommer att välja Sjöängsskolan. Ht 2004 gick 49 elever från Vantör i Sjöängsskolan, utöver de 228 elever som bor i Vantör men som tillhör Sjöängsskolans upptagningsområde.

Sannolikt kommer elevströmmarna även fortsättningsvis gå i båda riktningarna.

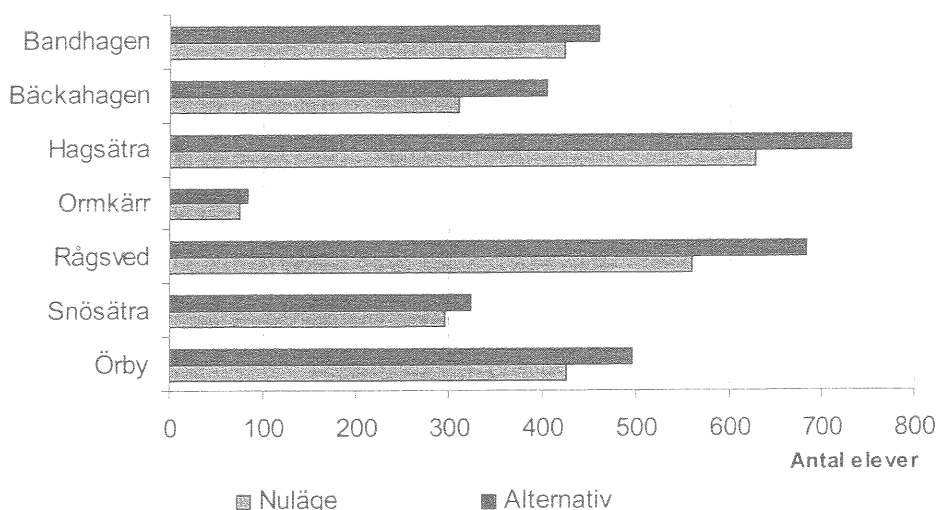
Scenario 2: Samtliga elever som väljer en kommunal skola, väljer en skola i Vantörs stadsdelsförvaltning.

Idag finns totalt 3 877 elever i åldern 6-15 år i Vantör. Av dessa väljer enbart 2 731 elever eller ca 75 procent en kommunal skola i den egna stadsdelsförvaltningen. Ytterligare 642 elever väljer emellertid en kommunal skola i andra stadsdelsförvaltningar. Totalt väljer 87 procent en kommunal skola.

Antagande: Vi förutsätter att samma antal elever som idag väljer friskola men att samtliga elever som idag väljer en kommunal skola, väljer en skola i den egna stadsdelsförvaltningen.

I *Figur 8* redovisas dels nuläge, d.v.s. hur många elever i respektive skolas upptagningsområde som väljer en skola i den egna stadsdelsförvaltningen, dels alternativet om alla de elever som väljer en annan kommunal skola utanför Vantör istället skulle välja en i den egna stadsdelsförvaltningen.

Figur 8: Effekt av att samtliga elever som väljer kommunal skola, väljer en skola i Vantörs stadsdelsförvaltning



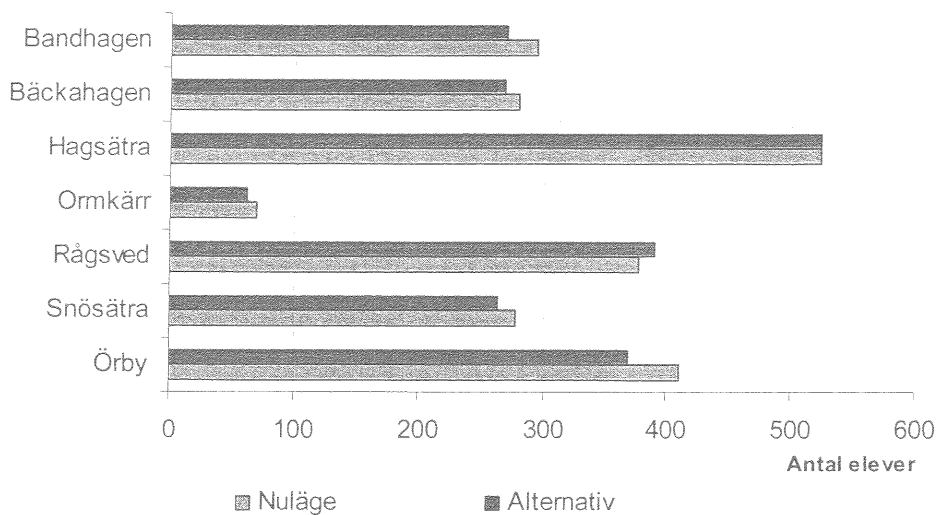
Källa: USK

Om de elever som idag väljer en kommunal skola utanför Vantörs stadsdelsförvaltning istället väljer att studera i den egna stadsdelsförvaltningen innebär det att elevantalet skulle öka med 465 elever. Störst effekt skulle denna förändring få för de tre F-9 skolorna, som idag inte kunnat behålla alla sina högstadiel elever.

Scenario 3: Färre elever väljer en kommunal skola

Andelen elever i Vantör som idag väljer en friskola är 10 procent, vilket är lägre än genomsnittet i Stockholm stad. Om lika stor andel elever i Vantör väljer friskola som snittet i Stockholm, d.v.s. 13 procent, innebär detta att 86 ytterligare elever kommer att försvinna från de kommunala skolorna i Vantör.

Figur 9: Effekt av att fler elever väljer friskola i Vantörs stadsdelsförvaltning



Källa: USK

För Rågsvedsskolan skulle denna förändring innebära att antalet elever ökar. Detta beroende på att andelen elever som väljer en friskola idag är högre där än genomsnittet i Stockholms stad. Övriga skolor, med undantag av Hagsätraskolan, kommer att få ett minskat antal elever om denna förändring sker.

7 Förslag och rekommendationer

7.1 Utgångspunkter

Vi ser flera faktorer sammantaget som påverkar planeringsförutsättningarna för skolplanering i Vantörs stadsdelsförvaltning. Dessa kan sammanfattas:

- Trots en ökning av befolkningen i de lägre åldrarna prognostiseras en elevantalsminskning i Vantörs skolor.
- Enbart ca 75 procent av eleverna som bor i Vantör väljer en skola i den egna stadsdelsförvaltningen.
- Många elever från Vantör går i Sturebyskolan och Sjöängsskolan.
- När hänsyn tas till hur många barn som antas bo i nybyggda bostadsområden i Vantör, kommer det totalt inte att ske någon elevantalsminskning förutsatt att samtliga eller åtminstone ca 75 procent av dessa barn väljer en kommunal skola i Vantör.
- Kraftig elevantalsminskning i Älvsjö stadsdelsförvaltning.
- Stort antal tomplatser i skolorna i Älvsjö.
- Konkurrensen om elever ökar.
- Betydelsen av marknadsföring av den egna skolan.
- Krav på ekonomisk balans tvingar fram nya lösningar.

Beslutet om nya upptagningsområden, se avsnitt 3.2, kan på lång sikt innebära att stadsdelsnämndsgränserna utgör "yttre gräns" för eleverna trots det fria skolvalet. Här blir stadsdelsförvaltningens förmåga att attrahera de egna eleverna avgörande för hur de framtida elevströmmarna utvecklas. Beslutet om förändrade upptagningsområden syftar till att behålla de egna eleverna och försöka styra elevströmmarna.

Samtidigt kvarstår andra skolors attraktionskraft och elevens fria val. Vi kan förutse en målmedveten marknadsföring från skolor i andra stadsdelsförvaltningar, inte minst från Sjöängsskolan i Älvsjö men rimligen också från Sturebyskolan i Enskede-Årsta. Det ligger i varje enskild stadsdelsförvaltnings intresse att behålla de egna eleverna när antalet tomplatser ökar, elevantalet minskar och kraven på ekonomisk balans skärps.

7.2 Våra förslag och rekommendationer

I det följande redovisar vi våra förslag och rekommendationer samt vilka slutsatser och överväganden som fört fram till förslagen.

Organisation och administration

- Överväg att skapa en ny skolorganisation med F-5 och 6-9.

Idag finns inga ekonomiska incitament med koppling till resursfördelningssystemet att överväga en ny skolorganisation. Däremot talar mycket för att valet av skolorganisation påverkar möjligheterna för Vantör att behålla de egna eleverna. När andra, som t.ex. Älvsjö och Liljeholmen har en F-5, 6-9-organisation, rekryteras elever redan i årskurs 6 men också tidigare till skolor i andra stadsdelsförvaltningar, inte minst med löfte om att då tillhöra den nya skolan i årskurs 7-9. Diskussioner om att införa en F-5 och 6-9-organisation pågår i Enskede-Årsta.

- Etablera nya resultatenheter.

Vantör bör överväga att slå samman skolenheter till större resultatenheter för att utjämna ekonomiska skillnader mellan skolorna men också för att skapa bättre förutsättningar för samarbete mellan skolorna och därmed möjligheter att attrahera de egna eleverna. En motsvarande förändring har nyligen skett i Älvsjö stadsdelsförvaltning som skapat två resultatenheter (norra och södra).

Skolans arbetsätt m.m.

- Försök behåll de egna eleverna genom att attrahera barn i de yngre åldrarna.

Beslut om nya upptagningsområden är ett försök att styra elevströmmarna men vår bedömning är att inte det räcker. Vi ser inte heller att marknadsföringen från skolor i andra stadsdelsförvaltningar kommer att minska, snarare tvärtom.

Ett alternativ för stadsdelsförvaltningen är att försöka attrahera barn i de tidigare åldrarna, som i mindre utsträckning än elever i de högre åldrarna, väljer annan skola än i närområdet.

Vår analys visar emellertid att eleverna i flera upptagningsområden i Vantör, men i huvudsak i Rågsved, Bandhagen, Hagsätra och Bäckahagen, väljer annan skola i Vantör. Utmaningen blir att få dessa elever att stanna kvar i det egna upptagningsområdet, dels att de stannar i den egna stadsdelsförvaltningen i de högre åldrarna. En närmare anknytning bör ske till förskolan, så skolan i närområdet blir ett naturligt val.

Att det finns en sådan möjlighet visar också vår analys. En intressant iakttagelse är t.ex. att Rågsved, som knappt har 50 procent av eleverna från det egna upptagningsområdet, har relativt stor andel elever från Vantör. Störst andel elever från Vantör har Bandhagens skola.

USK:s prognoser innebär att antalet elever i de lägre åldrarna ökar med 7 procent fram till år 2013. Dessa elever behöver finna ett attraktivt skolalternativ redan i de tidiga åldrarna.

- Öka aktiviteterna och samordningen mellan skolorna inom stadsdelsförvaltningen såväl vad gäller elever som lärare.

Under våra intervjuer har framkommit flera goda exempel på hur skolorna i Vantör stadsdelsförvaltning samverkar och samarbetar. Exempel på detta är att hemkunskap och B-språk läses i närmaste högstadieskola, så att det blir en naturlig koppling över från årskurs F-6 till skolans högstadium. Andra exempel är:

- Planering av gemensamma idrottsdagar.
- Musikalarrangemang som vid Snösätra och Rågsvedsskolan.
- Anordnande av mellanstadieklubb vid Rågsvedsskolan. Verksamheten vänder sig också till elever i Snösätraskolan.
- Sommaröppna fritidshem.

Aktiviteter av detta slag bör öka. Av våra intervjuer har framkommit att det inte bara är aktiviteter som riktas mot eleverna som bör genomföras, utan också insatser som rör lärarpersonalen. Ett exempel som nämnts är gemensamma studiedagar för lärare, gemensamma möten och planering. Alla dessa exempel ser vi som lovvärda, men det krävs mer av struktur och systematik, vilket också skolledningen vid olika skolor har givit uttryck för.

- Stadsdelsförvaltningen bör ta initiativ till en kraftsamling för att komma till rätta med problemen med vissa skolors dåliga attraktivitet. I detta arbete bör representanter för lärare och skolledning från förvaltningens samtliga skolor delta. Erfarenhetsutbyte bör ske med skolor i andra stadsdelsförvaltningar.

Av våra intervjuer har framkommit att en skola gärna inte vill kopplas ihop med en annan skola med dåligt rykte med risk för att själva tappa elevunderlag. Det talar för att stadsdelsförvaltningen bör ta ett samlat ansvar och kraftsamla, företrädesvis med hjälp av lärare och skolledning från förvaltningens skolor, för att försöka vända trenden. Förutom skolledning och lärare bör studie- och yrkesvalslärare spela en aktiv roll i skolans arbete med att attrahera elever. Skolan bör även ha återkommande föräldra- och elevkontakter för att fånga upp varför skolan tappar elever och vad som kan åtgärdas på kort och lång sikt.

Det finns skolor som länge har haft dåligt rykte men som lyckats göra skolan mer populär, får lärare och elever att trivas och redovisar bra studieresultat. Detta arbete är givetvis långsiktigt och kräver stor målmedvetenhet. I detta arbete är skolledningens förmåga att leda ett utvecklingsarbete, engagemang och målmedvetenhet helt avgörande.

Enligt myndigheten för skolutveckling⁵ tenderar elever från hem utan utbildningstradition att samlas i vissa skolor i segregerade områden. Elevernas självbild och möjlighet till utveckling begränsas. Mot den bakgrunden blir det en stor utmaning för skolledningen och lärare att hitta arbetssätt som möjliggör att eleverna trivs och utvecklas positivt.

- Öka marknadsföringen.

Med ett minskat elevunderlag och en större andel elever som väljer friskolor måste skolorna bli bättre på att skapa förutsättningar för att bli en attraktiv skola. Vi bedömer att frågan om marknadsföringen av den egna skolan eller stadsdelsförvaltningens skolor är viktig.

Det står klart att skolor i andra stadsdelsförvaltningar marknadsför sina skolor och därför är det viktigt att även Vantör också gör så. Marknadsföringen måste emellertid ske strukturerat och bygga på strategiska ställningstaganden och inte planlöst. Vår bedömning är att skolans attraktivitet och rykte enbart kan byggas på långsiktigt utvecklings- och kvalitativt arbete. Till det måste marknadsföringen kopplas. Det finns m.a.o. inga genvägar att attrahera elever. Att enbart genomföra en aggressiv och målmedveten marknadsföring hjälper inte långsiktigt.

Exempel på marknadsföringsaktiviteter är annonsering, riktade brev, informationsmöten, återkommande föräldrakontakter, öppet hus, samarbete med olika föreningar med koppling till skolans verksamhet/profil.

- Förstärk profileringen av skolorna och hitta profilområden som attraherar elever i den egna stadsdelsförvaltningen.

Många skolor i Vantörs stadsdelsförvaltning har valt att ha en profil eller inriktning. Om en profil skall attrahera eleverna bör inte alla skolor i samma stadsdelsförvaltning ha samma profil. Skolor som tillhör samma upptagningsområde som t.ex. Ormkärrsskolan och Hagsätraskolan, bör däremot finna profiler som naturligt knyter an till varandra så att kopplingen blir stark och tydlig mellan F-6 och 7-9. En sådan anknytning finns idag med musiker vid Snösätraskolan och Rågsvedsskolan.

Frågan om profilering måste ses som en strategisk fråga för hela förvaltningen, inte enbart vara en fråga för den enskilda skolan. Idag finns skolor som väljer att inte ha någon särskild profil, utan skolan vill vara en skola för alla, där kunskap, lärande och social utveckling står i centrum. En fråga som kan bli alltmer aktuell är inriktningen på att eleverna skall nå skolplanens mål, inte minst i de ämnen som avgör framtida gymnasieinriktning. För alla skolor, inte minst med elever med svag studiebakgrund eller stor andel invandrarelever som sent kommit till Sverige, måste förstås andelen elever som lämnar grundskolan med gymnasiebehörighet vara central. I ett område som Vantör skulle detta kunna utgöra en plattform för att bygga skolornas

⁵ Stadskansliets tjänsteutlåtande 2004-02-20 om översyn av resursfördelningssystem för förskola, grundskola, barn med behov av särskilt stöd samt verksamhet för barn och ungdom.

profilering. Ett exempel är satsning på språkutveckling, som också sker i flera skolor i Vantör.

Ekonomisk effektivisering

- Avveckla en skolenhet, förslagsvis Rågsvedsskolans högstadium.

Med nuvarande prognoser avseende elevantalsutvecklingen finns det risk för att den överkapacitet som redan idag finns i de högre åldrarna förvärras. Detta medför att stadsdelsförvaltningen får onödigt höga lokalkostnader och tvingas vidta åtgärder för att nå ekonomisk balans. Det sätt som redan prövas är möjligheten att effektivisera verksamheten men stadsdelsförvaltningen kan också behöva överväga att avveckla någon skolenhet. Den utveckling som USK redovisar i befolkningsprognosen 2004 visar att antalet elever minskar i de högre skolåldrarna. För Rågsvedsskolan innebär det att elevantalet minskar med 45 procent fram till år 2013. Vi bedömer därför att en avveckling av Rågsvedsskolans högstadium, skulle kunna vara ett alternativ för Vantör. Frågan bör emellertid inte aktualiseras innan stadsförvaltningen ser effekten av förändringen av de nya upptagningsområdena.

Om det blir aktuellt med en översyn av skolenheterna skulle det vara naturligt att Rågsvedsskolan satsar på de lägre åldrarna då de redan i dag attraherar en stor andel elever i F-5 från det egna upptagningsområdet och i Vantör. Rågsvedsskolan har idag stora problem med att behålla barn i årskurserna 6-9. Enbart 40 procent av eleverna i upptagningsområdet väljer Rågsvedsskolan, vilket jämfört med andra skolor i stadsdelsförvaltningen är en anmärkningsvärt liten andel. Av samtliga elever i upptagningsområdet väljer 16 procent friskolealternativ, vilket är störst andel i stadsdelsförvaltningen.

Intervjuförteckning

Vantörs stadsdelsförvaltning

Bandhagens skola

Gunilla Olsson

Lars Svensson

Bäckahagens skola

Göran Lirén

Margareta Lyrenäs

Stefan Olsson

Hagsätraskolan

Monica Söderberg

Yvonne Noté

Nils Ekenman

Rågsvedsskolan

Kerstin Elmqvist

Anne-Charlotte Borgbrant

Snösätraskolan

Bengt Starenius

Viktoria Hallén

Örbyskolan

Anna-Greta Lind

Eva Boström

Enskede-Årsta stadsdelsförvaltning

Katharina Norström, barn- och ungdomschef

Älvsjö stadsdelsförvaltning

Lars Stensborg, barn- och ungdomschef

Stadsledningskontoret

Staffan Halleskog, controller

Ulf Hansson

USK

Silke Burestam

Utdrag ur USK:s Befolkningsprognos 2005

Antal nybyggda lägenheter enligt prognosantaganden (Tabell 3)

Läge (stadsdel): Summa N Y A L G H I P R O G N O S 0 5: typ / inflyttningsår

20. Vantör

Projekt	Basomr	Anm	Typ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bandhagen:													
Glasteglet+Tegelstap	213010	60	H	.	.	.	25	20	15
Krysstaket	213010	25	S	.	25
Ramsökaren	213010	100	B	20	30	25	25	.	.
Hagsätra:													
Hagsätra IP	213062	20	S	.	.	20
Hagsätra IP+Kolmilan	213062	130	B	.	55	25	50
Högdalen:													
Kantjärnet	213021	50	H	.	25	25
Högdalen C	213021	80	U	.	.	.	40	20	20
Spontvägg+Putsbruk	213024	60	H	.	20	40
Rågsved:													
Billåset+Bygeln	213032	155	B	.	.	.	50	50	55
Fallbrickan	213032	80	H	.	.	.	40	20	20
Bäverdalen	213033	22	S	.	22
Bäverdalen	213033	109	H	.	.	109
S Rågsved	213033	400	B/H	80	120	100	100	.	.
Örby:													
Fickuret	213050	30	H	.	.	.	15	15
Paketbilen	213050	15	B	.	15
Timglaset	213050	45	B	.	.	.	45
Timglaset	213050	23	S	3	.	20
Totalt antal lägenheter		1404		3	162	239	265	225	260	125	125	0	0

Förklaring till tabell 3

I tabellen anges för prognosen använt antal lägenheter (lgh) per typ och inflyttningsår.

(Ej prognos för byggandet utan endast antagandena för befolkningsprognosen -- "typ" kan vara ren gissning)

Läge (stadsdel): Områden i ordning efter stadsdelsnämnd (stadsdelsområde).

Utöver stadsdel (redovisningsomr) anges bas- (eller sekundär-) -områdesnummer.

I några fall redovisas summering för delområde (t ex församling) före projektlistan.

Projekt: Projektnamn vanligen som i KBP (ej säkert rätt kvartersnamn). I stället för projekt:

c = i stadsdelens centrum

s+ = småhusförtätning schablonmässigt i hela området (och pågående småhusbyggen)

Anm: Uppgiftskälla (ej noterad = KBP, vid sammansatta objekt-rader dock t ex "på+ny"):

på: Pågående nybyggnad 2004-12-31 (ur nybyggnadsregistret)

om: Pågående ombyggnad 2004-12-31 (ur ombyggnadsregistret)

ej in (ei): Bedömt vid årsskiftet ej inflyttade lgh av noterat färdiga 2004

start 05: Projekt ur KBP 2004- (ej med i KBP 2004-) som byggstartats först 2005

+ny: Även nybyggnad (enl KBP) ingår

Typ: B = Bostadsrätt H = Hyresrätt -- "B/H" = ej fördelat (räknat som 25 % H)

P = Pensionärsbostad U = Ungdoms- /student- bostad

S = Småhus

Å = Äldre-borätt ("seniorboende" för äldre än 55 år) mm